

Ірина ТИЩЕНКО, методист відділу координації професійного розвитку працівників закладів професійно-технічної та фахової передвищої освіти

Віртуальна академія зовнішнього незалежного оцінювання як одна із ключових форм компенсаторної освіти

Враховуючи повномасштабну війну, розв'язану росією проти України, 2022 рік став роком багатьох викликів для України, українців та українок, включаючи освітянську спільноту. Через постійні ракетні обстріли та за відсутності бомбосховищ, все більше шкіл навчають дітей дистанційно. Це все ускладнює процес навчання, призводить до тяжких наслідків для середньої освіти в Україні. Учні зазнають освітніх втрат через постійний стрес і повітряні тривоги.

Освітні втрати — це прогалини у знаннях і навичках, які виникають в учнівства під час освітнього процесу у порівнянні зі стандартами освіти та очікуваними результатами навчальних здобутків. Вони можуть бути спричинені як індивідуальними, так і структурними чинниками, зокрема масштабними надзвичайними ситуаціями, вплив яких накладається на системні нерівності та вразливості [1].

Здобувачі освіти, які вчилися онлайн чи в змішаному форматі під час вимкнення світла могли пропускати уроки. Вчителі в цей час не мали змоги якісно і вчасно донести до школярів навчальний матеріал. Ці освітні втрати мають тенденцію накопичуватися. Обрахувати ці втрати сьогодні складно, проте уже зараз потрібно планувати стратегії їхньої компенсації.

«Умови повномасштабної війни передовсім негативно впливають на загальний психолого-емоційний стан учнів, а це натомість спричиняє зниження

мотивації дітей. Учителі вже зауважують, що погіршуються навчальні результати учнів з математики, іноземних мов, української та інформатики. Наші ж дослідження вказують також про непропорційне зростання завдань на самостійно роботу учнів як спосіб компенсувати школами втрати навчального часу», — зауважив Руслан ГУРАК, Голова Державної служби якості освіти України [2].

Дуже важливо навчити дитину вчитися, перейти від загального до конкретного, зробити усе можливе, аби здобувачі освіти надолужили прогалини у знаннях, які виникли через війну та пандемію. Тому, на думку методистів КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради» однією із ключових форм допомоги здобувачам освіти у надолуженні втрачених знань і навичок має стати **ВІРТУАЛЬНА АКАДЕМІЯ ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ** (URL: <https://cutt.ly/17Os4X5>), яка пропонує матеріали про сучасні випробування із суспільно-гуманітарних та природничо-математичних предметів у системі освіти, що ґрунтуються на компетентнісному та особистісно орієнтованому підходах.

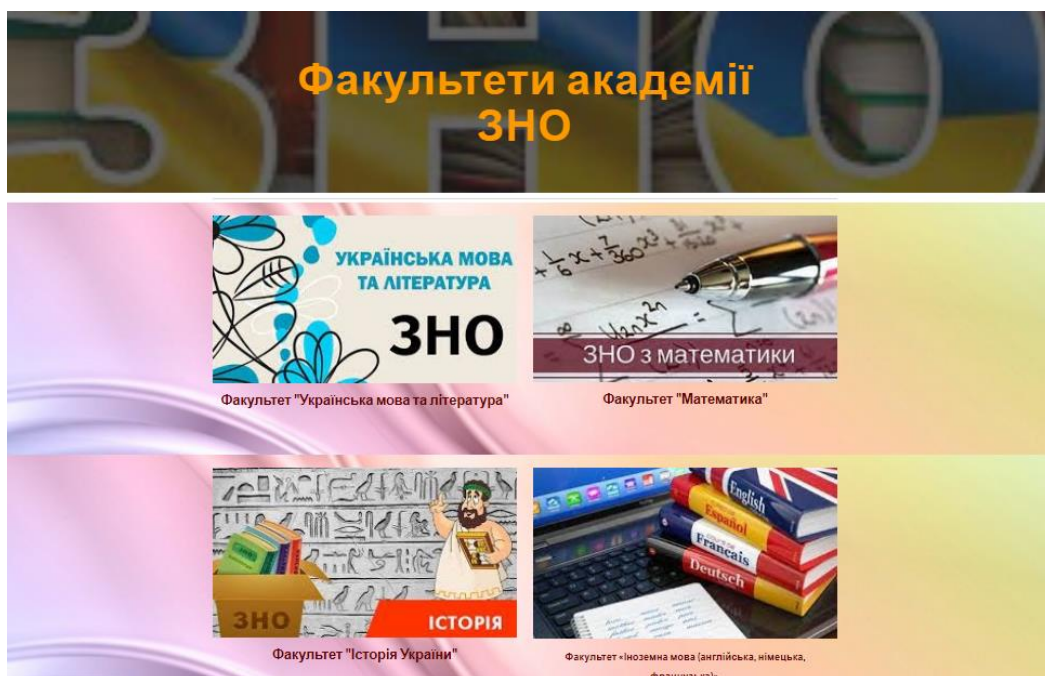
Метою академії є підготовка до зовнішнього незалежного оцінювання та державно-підсумкової атестації випускників мовно-літературної, історичної та математичної освітніх галузей.

Завдання віртуальної академії:

- формування вмінь та навичок конструктивно-творчої діяльності учнів у комплексному плануванні власної підготовки до державної підсумкової атестації та зовнішнього незалежного оцінювання;
- застосування новітніх методів і прийомів для кращого сприйняття й запам'ятовування учнями матеріалу та з метою формування практичних умінь і навичок;
- підтримка особистісного стилю навчально-пізнавальної діяльності кожного учня і надання допомоги у подоланні труднощів та освітніх прогалин;

- формування мотивації до самонавчання, самовдосконалення, саморозвитку в процесі підготовки до атестаційних випробувань.

У структуру ВІРТУАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ входить чотири факультети: «Українська мова та література»; «Математика»; «Історія України» та «Іноземна мова (англійська, німецька, французька)».

Представляємо опис роботи кожного із факультетів.

Факультет «Українська мова та література» (модератор – **Січка Світлана Іванівна**, завідувач лабораторії гуманітарних дисциплін) представлений блоками, що ілюструють особливості підготовки випускників мовно-літературної освітньої галузі до зовнішнього незалежного оцінювання та державної підсумкової атестації.

Модель факультету «Українська мова та література» презентована трьома блоками – «Мовні норми», «Нові підходи щодо аналізу художніх творів» та «Особливості завдань відкритої форми».

Блок «Мовні норми» містить матеріали, що сприяють формуванню умінь з опанування мовних норм та правильного вживання слів у мовленні з урахуванням їхніх стилістичних особливостей.

Проблема: порушення мовної норми та шляхи запобігання їй у мовленні здобувачів освіти.

Мета: акцентувати увагу на лексичних, граматичних, синтаксичних та стилістичних помилках, які становлять значну частину усіх мовних порушень здобувачів освіти, з'ясувати їхню суть та причини виникнення, запропонувати перспективні шляхи усунення й запобігання помилок на уроках словесності.

Аналіз усного й писемного мовлення здобувачів освіти свідчить про недостатню сформованість у них визначених чинною програмою умінь і наявність чималої кількості помилок. Найтиповішими в усному й писемному мовленні учнів є такі типи порушень: уживання слів у невласливому або невідповідному контексту значенні, порушення лексичної сполучуваності, уживання плеоназмів та невиправдане повторення слів, невмотивоване використання іншомовних запозичень, порушення граматичної норми (ненормативні утворення, що не відповідають формальному вираженню граматичних категорій роду, числа, відмінка, ступеня, особи, часу, способу, стану, виду), порушення синтаксичної норми (ненормативне керування й узгодження слів, неправильна побудова речень чи порушений порядок слів у реченні). Ці порушення є наслідком впливу просторіч, місцевих діалектів, соціальних жаргонів, сленгів, що свідчить про низьку культуру мовлення, нерозвиненість мовного чуття, брак потреби збагачувати словниковий запас. Зазначені різновиди помилок становлять доволі грубі порушення мовної норми й мають постійно перебувати в центрі уваги вчителя.

З огляду на це, учитель має обрати методи, прийоми та засоби навчання для формування в учнів практичних умінь та навичок з удосконалення лексико-граматичних норм та культури мовлення. Методи й прийоми мають бути різноманітними, спрямованими на інтереси учнів.

Ефективними у роботі вчителя будуть такі техніки:

- метод спостереження над мовними явищами, що використовується з метою формування мовного чуття у розпізнаванні стилістичних засобів;

- метод стилістичного експерименту, що має на меті визначити доречність чи недоречність, оптимальність використаного в тексті того чи іншого мовного засобу;
- стилістичний аналіз готового тексту, у процесі якого встановлюється взаємозв'язок між завданням мовлення й добором мовних засобів для реалізації цих завдань. Цей вид роботи формує вміння розмежовувати функціональні стилі мови, усвідомлювати, що використання тексту пов'язується з певною сферою спілкування;
- стилістичне дослідження використовують з метою формування умінь встановлювати стилістичні закономірності;
- редагування тексту вчить учнів узагальнювати вивчене, удосконалювати текст відповідно до стильових особливостей;
- конструювання пов'язане зі створенням тексту певного стилю (усно чи письмово), коли учні самостійно мають знайти відповідні засоби вираження і способи мовленнєвої організації;
- аудіювання – це різновид мовленнєвої діяльності, у процесі якого учень одночасно сприймає (слухає) усне повідомлення й аналізує його (смісловне оброблення інформації). Вправи з аудіювання сприяють формуванню вмінь визначати тему й головну думку прослуханої інформації, висловлювати власну думку з приводу почутого, своєї згоди чи незгоди з певним твердженням;
- інтерактивні завдання, зокрема моделювання ситуації, ділові ігри, компаративний аналіз текстів тощо.

Другий блок «Нові підходи щодо аналізу й інтерпретації художніх творів» презентує матеріали, що сприяють глибокому розумінню ідейно-художнього змісту твору під час різних видів аналізу виучуваного тексту.

Проблема: недостатня сформованість читацької компетентності здобувачів освіти як важливого складника мовно-літературної освіти.

Мета: звернути увагу на важливість та значення різних видів аналізу й інтерпретації художнього твору, що сприяє збагаченню власного досвіду, формуванню емоційного інтелекту та духовного розвитку здобувачів освіти.

Сьогодні в умовах освітніх реформ висувуються особливі вимоги до уроку літератури, оскільки здобувачі освіти не лише знайомляться з цікавим художнім твором, новою дійсністю, талановитим автором, а й вчать розуміти високе мистецтво, висловлюють власні судження, вирішують життєво важливі проблеми. Для того, щоб кожна нова зустріч надовго залишалася в пам'яті і продовжувала хвилювати дитину, стимулювала до роздумів, учителю літератури необхідно створити такі умови, за яких учень-читач захоче досліджувати художній світ, творити, полемізувати й дискутувати. При цьому важливими видами діяльності на уроці літератури є ідейно-художній аналіз та інтерпретація художнього твору.

Аналіз твору треба будувати, виходячи з його ідейно-художніх особливостей та родової й жанрової специфіки. З методичних прийомів добираються ті, які дають можливість успішно осягти ідейно-естетичну цінність виучуваного твору; чергувати й сполучати ці прийоми треба так, щоб активізувати мислення й почуття учнів, зберегти зацікавленість роботою протягом усього часу, відведеного на аналіз та інтерпретацію твору. Найчастіше застосовують такі різновиди художнього аналізу: сюжетний: розкриваючи сюжет твору, характеризують його жанрову, композиційну специфіку, тему, ідею, проблематику, систему образів, стильову своєрідність; проблемний: ґрунтовний розгляд основних проблем твору, з огляду на які визначають його жанрову, композиційну, мовностильову своєрідність, характеризують героїв; пообразний: докладне вивчення образів та засобів їх творення; системний: усебічне вивчення твору як художньої системи, його цілісності.

Нижче пропонуємо можливий порядок художнього аналізу творів, що належать до епосу, лірики й драми (за навчально-методичним посібником «Основи теорії літератури» Василя Пахаренка).

Схема аналізу епічного і драматичного творів (головний об'єкт відтворення спільний – події та їхні учасники)

1. Короткі відомості про автора (насамперед ті, що допоможуть краще зрозуміти специфіку твору).

2. Історія написання і видання твору (за потребою).
3. Життєва основа (ті реальні факти, які стали поштовхом і матеріалом для твору).
4. Жанр (роман, повість, оповідання, трагедія, комедія, власне драма та ін.).
5. Конфлікт. Тема, ідея, проблематика.
6. Композиція, особливості сюжету, їхня роль у розкритті проблем.
7. Значення позасюжетних елементів (авторських відступів, описів, епіграфів, присвят, назви твору тощо).
8. Система образів, їхня роль у розкритті проблем твору. Прийоми творення характерів. Художні деталі.
9. Мовностильова своєрідність твору (на рівні лексики, тропів, синтаксичних фігур, фоніки, ритміки).
10. Підсумок (художня цінність твору, його сприймання критикою і читачами, його пізніше прочитання тощо).

Схема аналізу ліричного твору (об'єкт відтворення – думки й почуття)

1. Короткі відомості про автора (насамперед ті, що допоможуть краще зрозуміти специфіку твору).
2. Історія написання і видання твору (за потреби).
3. Жанр (громадянська, інтимна, релігійна, пейзажна, філософська лірика тощо).
4. Провідний мотив поезії, її зв'язок з іншими творами у збірці й у всій творчості митця.
5. Композиція твору.
6. Ключові образи твору.
7. Мовні засоби, що сприяють емоційному наснаженню твору (ідеться про лексику, тропи, фігури, фоніку).
8. Віршування (види рим, спосіб римування, віршовий розмір, вид строфи), його роль у розкритті провідного мотиву.
9. Підсумок (почуття і роздуми, викликані твором).

Третій блок «Особливості завдань відкритої форми» активізує роботу вчителя-словесника над формуванням умінь і навичок здобувачів освіти щодо створення відповіді на завдання відкритої форми.

Проблема: низький рівень сформованості ефективного використання знань української літературної мови на практиці, критичного мислення стосовно актуальних проблем.

Мета: формування здатності учнів самостійно в писемній формі висловлювати свої думки стосовно певної актуальної проблеми сьогодення у вигляді закінченого тексту з дотриманням норм сучасної української літературної мови (орфографічних, пунктуаційних, лексичних, граматичних, стилістичних).

Завдання відкритої форми формують у здобувачів освіти навички щодо надання вичерпної відповіді, формулювання та коментування проблеми чи позиції автора, власної точки зору й аргументування своєї думки.

Під час роботи над завданням відкритої форми здобувачі освіти мають уникати розлогих вступів, переказування тексту твору чи детальної характеристики героїв, дотримуватися визначеної кількості слів (за вимоги). Учні мають не просто поміркувати над запропонованою темою, а довести виправданість своєї позиції стосовно цієї теми, обґрунтувати власну думку й проілюструвати її аргументацію показовими прикладами. Результатом такої діяльності є розгорнута відповідь на поставлене завдання, у якому обговорюється актуальна особистісна й суспільна проблематика, здійснюється переконання інших у правильності власних поглядів, доведення своєї позиції стосовно певної проблеми.

Така робота структурується як риторичний текст (теза, аргументація, ілюстрації, висновки) і створюється засобами публіцистичного стилю як функціонального стилю сучасної української літературної мови. При цьому здобувачі освіти не зловживають надмірною художністю, розмовністю чи науковістю під час викладу своїх міркувань. Якщо у завданні не йдеться про

стильову належність тексту, то твір може бути написаний в художньому, науковому чи розмовному стилях.

Жанр твору визначається умовою завдання. Найчастіше такий текст має ознаки, що притаманні невеликій статті інформативно-переконувального характеру. Разом із тим здобувачі освіти можуть обрати самостійно ту жанрову форму, яка здатна допомогти викласти ефективно власні міркування стосовно певної проблеми, дотримуючись при цьому умов відкритого завдання.

Факультет «Математика» віртуальної академії зовнішнього незалежного оцінювання (модератор - Тищенко Ірина Анатоліївна, методист відділу координації професійного розвитку працівників закладів професійно-технічної та фахової передвищої освіти) представлений такими блоками: розвиток обчислювальних навичок; розвиток графічної культури; алгебра у рівняннях і нерівностях; розвиток просторової уяви та параметри. Усі розділи блоків наповнені відеоуроками та тестовими завданнями, при створенні яких використовувалась платформа Zoom для відеоконференцій, а також інші інтернет-ресурси: Classtime, Padlet, GoogleJamboard, GoogleForms, LearningApps, zno.osvita.ua і власні розробки вчителів.

Створено YouTube-канал «Онлайн-школа з математики «Абітурієнт» (URL: <https://cutt.ly/dHMc5Mt>), на який завантажені відеоуроки вчителів.

Отже, учні факультету віртуальної академії зовнішнього незалежного оцінювання з математики можуть переглядати ці відео у зручній для них час стільки разів, скільки їм потрібно для кращого розуміння нових знань та під час повторення пройденого матеріалу з відповідної теми. Підсумкові тестові завдання, підготовлені на різних платформах, здобувачі освіти зможуть використовувати для перевірки отриманих знань за темою.

Кожний розділ блоку представлений у вигляді ментальної мапи (MindMap) або онлайн-дошки Padlet, яка включає: основні математичні поняття з даної теми; відеоуроки та відеопрезентації теоретичних фрагментів; майстер-класи щодо розв'язання завдань зовнішнього незалежного оцінювання; кейси тестових завдань для самостійного опрацювання, створених у різних форматах:

GoogleForms, LearningApps, Classtime, Kahoot тощо; методичні рекомендації щодо удосконалення та поглиблення знань, умінь та навичок учнів.

Готуючись до зовнішнього незалежного оцінювання, ми прагнемо, щоб опанована кількість інформації утворювала у свідомості людини цілісність. У процесі навчання, який передбачав великий проміжок часу, інформація була розбита на частини. Кожна частина засвоювалася не однаково. Деякі частини були незрозумілими, деякі частини забулися, тому в майбутньому їм важко діяти разом.

«Багато чого з математики не залишається в пам'яті, але коли розумієш її, тоді легко при нагоді згадати призабуте», – так говорив наш земляк, видатний математик, Михайло Васильович Остроградський. Ми сподіваємось, що даний електронний ресурс допоможе майбутнім абітурієнтам пригадати призабуте, і маємо надію на те, що у пам'яті здобувачів освіти все ж таки залишаться та поглибляться знання, уміння і навички з найважливіших тем математики.

Детальніше презентуємо кожний із блоків факультету «**Математика**».

1. Розвиток обчислювальних навичок

Проблема. Аналіз результатів контрольних робіт, ДПА та ЗНО показує, що найбільшу кількість помилок учні припускають, виконуючи завдання на обчислення. Тож існує прямий зв'язок між рівнями навчальних досягнень учнів із математики та рівнем їхніх обчислювальних навичок. Для того, щоб швидко і впевнено виконувати усні обчислення, потрібні не тільки постійні й наполегливі тренування. Існує велика кількість спеціальних методів, способів і прийомів для спрощення додавання, віднімання, множення, ділення, піднесення до степеня, добування квадратних та кубічних коренів, перевірки правильності виконання дій, яких, на превеликий жаль, не вивчають у шкільному курсі математики на достатньому рівні.

Мета: повторити та поглибити знання, вміння і навички учнів із тем: «Види чисел та дії над ними», «Прості та складені числа», «Дії над звичайними дробами», «Пропорційні величини», «Відсотки»; надати рекомендації, орієнтовні переліки методів, способів, прийомів раціональних усних обчислень

та тематичних джерел, які можна використати для вдосконалення обчислювальних умінь і навичок учнів.

Відповідно до зазначеної мети у даному розділі пропонуємо учням переглянути відеоуроки вчителів за темами: «Дійсні числа, Порівняння чисел та дії з ними» (автор - **Морозюк Лариса Петрівна**, вчитель математики Черкаської загальноосвітньої школи I-III ступенів №22 Черкаської міської ради Черкаської області, URL: <https://youtu.be/TPWBfyb2pSM>), «Відношення та пропорції. Відсотки» (автор - **В'язовік Алла Миколаївна**, вчитель математики Черкаської загальноосвітньої школи I-III ступенів №21 Черкаської міської ради Черкаської області, URL: <https://youtu.be/R5FbFC1UhDs>), «Арифметична та геометрична прогресії» (автор - **Морозюк Лариса Петрівна**, вчитель математики Черкаської загальноосвітньої школи I-III ступенів №22 Черкаської міської ради Черкаської області, URL: <https://youtu.be/scZJzensQp0>) та виконати запропоновані вчителями підсумкові тестові завдання (URL: <https://cutt.ly/A4mUteA>).

2. Розвиток графічної культури

Проблема. Аналіз результатів ДПА та ЗНО, міжнародного дослідження PISA показує, що учні слабо орієнтуються в основних графіках шкільного курсу математики та роботі з ними (зчитувати інформацію з графіків). Крім того, досвід перевірки екзаменаційних робіт показує, що в учнів не сформовані уміння і навички зображення просторових геометричних фігур.

Мета: повторити та поглибити знання, вміння і навички учнів із тем: «Основні елементарні функції шкільного курсу математики та їх графіки», «Перетворення графіків функцій», «Похідна функції, її геометричний та фізичний зміст», «Дослідження функції за допомогою похідної. Побудова графіків функцій», «Первісна та визначений інтеграл. Застосування визначеного інтеграла для обчислення площ плоских фігур». Удосконалити уміння і навички виконувати зображення просторових геометричних фігур.

Відповідно до зазначеної мети у даному розділі пропонуємо учням переглянути відеоуроки вчителів за темами: «Елементарні функції, їх властивості й графіки» (автор - **Данько Олена Анатоліївна**, вчитель

математики Черкаського фізико-математичного ліцею (ФІМЛІ) Черкаської міської ради Черкаської області, URL: <https://youtu.be/7SGaaBBr3N0>), «Похідна функції та дослідження функції за допомогою похідної», (автор - **Бабенко Оксана Анатоліївна**, вчитель математики Черкаського фізико-математичного ліцею (ФІМЛІ) Черкаської міської ради Черкаської області, URL: <https://youtu.be/GcOQPkarzJs>), «Первісна та визначений інтеграл. Застосування визначеного інтеграла для обчислення площ плоских фігур» (автор - **Бабенко Оксана Анатоліївна**, вчитель математики Черкаського фізико-математичного ліцею (ФІМЛІ) Черкаської міської ради Черкаської області, URL: <https://youtu.be/PF61KaME0yw>) та виконати запропоновані вчителями підсумкові тестові завдання (URL: <https://cutt.ly/A4mUteA>).

3. Алгебра у рівняннях, нерівностях та їх системах.

Проблема. Для того, щоб бути успішним в сучасному мінливому і складному суспільному житті, кожен випускник середньої школи повинен опанувати певні прийоми математичної діяльності та навички їх застосувань до розв'язування прикладних задач.

Уміння розв'язувати рівняння і нерівності є фундаментом математичної освіти та основою розв'язування прикладних задач із фізики, хімії, біології, економіки тощо.

Задачі на складання рівнянь, або прикладні алгебраїчні задачі, які являють собою розділ шкільної математики як правило, завжди включені до державної підсумкової атестації та зовнішнього незалежного оцінювання. Оскільки розв'язування кожної такої задачі фактично являє собою маленьке математичне дослідження, то саме цей матеріал сприятливий для перевірки здатності школярів до логічного мислення. Застосовувати математичні методи й знання після закінчення школи будуть всі. Тому вже в освітньому процесі навчання математики повинне виступати перед учнями не тільки як система логічних правил і дедуктивних доведень, а і як метод пізнання, як засіб розв'язання проблем практичного характеру.

За час навчання у школі учні розв'язують значну кількість прикладних задач, проте процес розв'язування таких задач залишається для них складним. Основна причина недостатньої сформованості в учнів умінь розв'язувати текстові задачі полягає у тому, що під час навчання математики як у початковій, так і в основній школах переважна більшість учнів не одержує достатніх знань про структуру задач, їх типи, методи та способи розв'язування. Розв'язуючи задачі, учні часто діють несвідомо, за зразком, що їм пропонують, не можуть самостійно знайти раціональний спосіб розв'язування.

Мета: повторити та поглибити знання, вміння і навички учнів з тем: «Види рівнянь: лінійні, квадратні, ірраціональні, найпростіші тригонометричні, показникові, логарифмічні», «Властивості числових нерівностей», «Алгоритм методу інтервалів», «Розв'язування текстових задач».

Відповідно до зазначеної мети у даному розділі пропонуємо учням переглянути відеоуроки вчителів за темами: «Рівняння і нерівності» (**автор - Сіденко Лариса Миколаївна**, вчитель математики Черкаської загальноосвітньої школи I-III ступенів №21 Черкаської міської ради Черкаської області, URL: <https://youtu.be/5pcEZyDRIFk>), «Ірраціональні рівняння, нерівності та їх системи» (**автор - Кузьменко Лариса Олександрівна**, вчитель математики Черкаського гуманітарно-правового ліцею Черкаської міської ради Черкаської області, URL: <https://youtu.be/uaQAq2b-WiY>), «Показникові рівняння та нерівності» (**автор - Кириченко Лариса Миколаївна**, вчитель математики Черкаської гімназії №31 Черкаської міської ради Черкаської області, URL: https://youtu.be/mX_KRfv67g), «Логарифмічні рівняння і нерівності та їх системи» (**автор - Сіденко Лариса Миколаївна**, вчитель математики Черкаської загальноосвітньої школи I-III ступенів №21 Черкаської міської ради Черкаської області, URL: <https://youtu.be/qK16c3oi2Xg>), «Тригонометричні рівняння, нерівності та їх системи» (**автор - Богуславська Анна Сергіївна**, вчитель математики Черкаської гімназії №31 Черкаської міської ради Черкаської області, URL: <https://youtu.be/Nc8ihGZsNp0>), «Системи лінійних рівнянь і нерівностей. Розв'язування текстових задач за допомогою рівнянь та їх систем»

(автор - **В'язовік Алла Миколаївна**, вчитель математики Черкаської загальноосвітньої школи I-III ступенів №21 Черкаської міської ради Черкаської області, URL: <https://youtu.be/L64-tfoHpLo>) та виконати запропоновані вчителями підсумкові тестові завдання (URL: <https://cutt.ly/A4mUteA>).

4. Розвиток просторової уяви

Проблема. Навчити учнів відчувати, бачити шляхи розв'язання математичних задач, зокрема геометричних, є одним із найважливіших завдань навчання математики. Аналізуючи результати учнів ЗНО з математики, можна бачити, що випускники, можливо й знаючи відповідні означення, теореми, властивості, правила, не знають як їх застосовувати на практиці, особливо, якщо мова йде про компетентнісні задачі. Однією з причин такої проблеми в геометрії є те, що на уроках приділяється мало уваги навчання учнів робити аналіз задачі; виконувати побудови рисунка, складати алгоритм розв'язування задачі. Особливо це прослідковується в старшій школі під час вивчення стереометрії. Учні зіштовхуються з проблемою розв'язування стереометричних задач ще на етапі зображення рисунка, через недостатньо розвинену просторову уяву.

Мета: повторити та поглибити знання, вміння і навички учнів із тем: «Елементарні геометричні фігури на площині та їх властивості», «Коло та круг. Трикутники», «Чотирикутники», «Многокутники», «Геометричні величини та їх вимірювання», «Взаємне розміщення основних фігур у просторі», «Теорема про три перпендикуляри», «Кут між площинами», «Переріз геометричної фігури площиною», «Многогранники», «Тіла обертання»; надати рекомендації щодо забезпечення ефективних умов для формування і розвитку просторової уяви старшокласників.

Відповідно до зазначеної мети у даному розділі пропонуємо учням переглянути відеоуроки вчителів за темами: «Елементарні геометричні фігури на площині» (автор - **Величко Оксана Олександрівна**, вчитель математики Смілянської загальноосвітньої школи I-III ступенів №1 Смілянської міської ради Черкаської області, URL: <https://youtu.be/9ahqrXQGLxQ>), «Коло та круг. Трикутники» (автор - **Білоконь Леся Михайлівна**, вчитель математики

Смілянської загальноосвітньої школи I-III ступенів №6 Смілянської міської ради Черкаської області, URL: https://youtu.be/x_DcvjRgPA0), «Чотирикутники» (автор - Білоконь Леся Михайлівна, вчитель математики Смілянської загальноосвітньої школи I-III ступенів №6 Смілянської міської ради Черкаської області, URL: <https://youtu.be/SUaHfPIxbT8>), «Многокутники» (автор - Величко Оксана Олександрівна, вчитель математики Смілянської загальноосвітньої школи I-III ступенів №1 Смілянської міської ради Черкаської області, URL: <https://youtu.be/DIQ5a75IpV8>), «Геометричні величини та їх вимірювання» (автор - Осадча Раїса Володимирівна, вчитель математики навчально-виховного комплексу «Ліцей - загальноосвітня школа I-III ступенів «Лідер» Смілянської міської ради Черкаської області, URL: <https://youtu.be/f90UIfEEZeE>), «Прямі та площини у просторі» (автор - Білоконь Леся Михайлівна, вчитель математики Смілянської загальноосвітньої школи I-III ступенів №6 Смілянської міської ради Черкаської області, URL: <https://youtu.be/PZChOtJqHKM>), «Многогранники» (автор - Осадча Раїса Володимирівна, вчитель математики навчально-виховного комплексу «Ліцей - загальноосвітня школа I-III ступенів «Лідер» Смілянської міської ради Черкаської області, URL: <https://youtu.be/TKsCKHuee2E>), «Тіла обертання» (автор - Осадча Раїса Володимирівна, вчитель математики навчально-виховного комплексу «Ліцей - загальноосвітня школа I-III ступенів «Лідер» Смілянської міської ради Черкаської області, URL: <https://youtu.be/HYGU8iYq66E>) та виконати запропоновані вчителями підсумкові тестові завдання (URL: <https://cutt.ly/A4mUteA>).

5. Параметри

Проблема. Завдання з параметрами - проблема для більшості випускників на ЗНО. Але задачі з параметрами сприяють розвитку логічного мислення, підвищують математичну культуру школярів. І часто зміст математичної задачі з параметрами не виходить за межі шкільної програми, але учні не готові розв'язувати таке завдання без попередньої підготовки. Досвід показує, що

починати знайомство з параметрами треба як можна раніше, і систематично повертатися до таких задач протягом усіх років навчання у школі.

Мета: ознайомити з основними методами, підходами, що використовуються під час розв'язування лінійних і квадратних рівнянь з параметрами.

Факультет «Іноземна мова (англійська, німецька, французька)» віртуальної академії зовнішнього незалежного оцінювання (модератори – Бородай Тамара Вадимівна, Савицька Галина Іванівна, методисти лабораторії гуманітарних дисциплін) представлений такими блоками: використання мови, читання, розуміння мови на слух (аудіювання), письмо. Матеріали факультету розміщено на сайті, де кожний напрямок представлений рекомендаціями для підготовки до ЗНО/ДПА/НМТ, а також зразками завдань з кожної мови й посиланнями на корисні ресурси, які допоможуть краще підготуватися до тесту. Для ефективного реагування на запитання учнів щодо підготовки до тестування, створена Facebook-група «Іноземні мови: підготовка до ЗНО/НМТ-2023», посилання на яку розміщено на сайті.

Кейс завдань «Використання мови» пропонує рекомендації щодо успішної підготовки до ЗНО/НМТ та зразки лексико-граматичних завдань з іноземних мов згідно з програмою ЗНО/НМТ. **Кейс завдань «Читання»** представляє техніки для ефективного читання (scanning, skimming, careful reading), типи текстів та поради щодо виконання тестових завдань. **Кейс завдань «Розуміння мови на слух (аудіювання)»** пропонує зразки автентичних текстів із тестовими завданнями різних типів відповідно до програми ЗНО. **Кейс завдань «Письмо»** представлений рекомендаціями для учнів для написання власного висловлювання.

Враховуючи програму НМТ-2023, головна увага зосереджена на перших двох напрямках. Але вивчення іноземної мови повинно проводитись комплексно, тобто слід звертати увагу на розвиток всіх мовленнєвих умінь. Підготовка до ЗНО/ДПА/НМТ повинна бути не самоціллю, а одним з аспектів формування іншомовної комунікативної компетенції учнів. Всі завдання ЗНО

будуються на автентичних текстах і мають комунікативний характер. Механічне виконання завдань у форматі ЗНО не принесе бажаних результатів.

Проаналізуємо зміст кожного напрямку.

1. Кейс завдань «Використання мови»

Проблема. Під час виконання лексико-граматичних завдань учні не завжди можуть правильно аналізувати використання граматичних конструкцій та вибирати лексичні одиниці відповідно до комунікативних завдань. Недостатній словниковий запас часто викликає складність при виконанні тестових завдань.

Мета: удосконалення умінь вживання лексико-граматичного матеріалу у комунікативному контексті, що допоможе учням за короткий час підготуватися до НМТ з іноземної мови та виправити прогалини в засвоєнні лексичного та граматичного навчального матеріалу (визначення рівня володіння мовою; як правильно вчити слова, ідіоми, фрази; базові правила граматики (частини мови, порядок слів у реченні, артиклі, граматичні часи); формування умінь аналізувати та зіставляти інформацію, добирати синоніми, фразові дієслова, розуміти значення слів відповідно до контексту, розуміти логічні зв'язки між частинами тексту.

2. Кейс завдань «Читання»

Проблема. Під час підготовки до ЗНО/НМТ не завжди приділяється достатня увага комунікативним завданням, що виконуються в рецептивних видах мовленнєвої діяльності (в цьому році – читання, а раніше й аудіювання). Іноді учні не можуть зрозуміти основний зміст прочитаного, вибрати головне, пропустити другорядне, а також зрозуміти структурно-змістові зв'язки тексту. Часто учень заціклюється на лексиці, намагаючись зрозуміти й перекласти кожне слово, хоча краще було б зосередитися на тих словах, які знайомі й зрозуміти зміст всього речення. Негативний вплив на результат має використання текстів та інших матеріалів з ненадійних або застарілих джерел.

Мета: орієнтування учнів на використання різних стратегій читання в залежності від поставленого комунікативного завдання з подальшим аналізом і

самоаналізом; ознайомлення здобувачів освіти з техніками для ефективного читання (scanning (або читання по діагоналі) – читання для знаходження конкретної інформації в тексті, skimming – швидке читання для загального уявлення та розуміння основної ідеї тексту, careful reading – ретельне читання і знаходження відповідей на запитання). Володіння всіма типами читання залучає різні способи сприйняття, тому разом вони сприяють успішному засвоєнню писемного мовлення; надання рекомендацій для учнів та вчителів використовувати в процесі підготовки тексти різних типів і жанрів, в тому числі матеріали з перевірених джерел мережі Інтернет.

3. Кейс завдань «Розуміння мови на слух (аудіювання)»

Проблема. Багато абітурієнтів неуважно читають завдання перед прослуховуванням запису, не звертають увагу на контекст та ключові слова. Часто учні концентруються на незнайомих словах (а їх може бути 3-5%) і намагаються їх перекласти. Хоча варто зосередити увагу на тому, щоб зрозуміти сам зміст, а про значення незнайомого слова або виразу можна буде здогадатися з контексту.

Мета: орієнтувати учнів на використання різних стратегій аудіювання в залежності від поставленого комунікативного завдання з подальшим аналізом і самоаналізом; ознайомити здобувачів освіти з тактиками вибору правильної відповіді; розмістити на сайті підбірку текстів із завданнями з автентичних джерел (Кембриджські іспити PET, іспити Goethe-Zertifikat, RFI, TV5Monde).

4. Кейс завдань «Письмо»

Проблема. Аналізуючи письмові роботи учасників ЗНО з іноземної мови, можна зробити висновок, що учні не вміють логічно організувати створюваний письмовий текст, чітко виконувати інструкції до завдання, в тому числі дотримуватись встановленого обсягу письмового висловлювання.

Мета: орієнтувати школярів на відбір матеріалу, необхідного для повного і точного виконання завдання відповідно до поставлених комунікативних цілей; допомогти учням формувати вміння аналізувати й редагувати власні письмові роботи; звернути увагу здобувачів освіти на необхідність уважного прочитання

інструкцій до виконання завдання, щоб отримати з них максимум інформації; інформувати учасників тестування про критерії оцінювання письмових робіт.

Факультет «Історія України» віртуальної академії зовнішнього незалежного оцінювання (модератор — **Боровець Любов Михайлівна**, методист лабораторії гуманітарних дисциплін) представлений блоками: **чек-лист історичних дат і подій, схеми-портрети, використання картосхем, «лайфхаки» щодо тестових завдань з історії України.**

Детальніше презентуємо кожний із блоків факультету «Історія України».

1. Чек-лист історичних дат і подій містить основні дати з історії України, згідно з програмою ЗНО/НМТ, з короткою історичною довідкою.

Проблема. Випускники шкіл недостатньо орієнтуються в історичній хронології. Учасники ЗНО з історії України продемонстрували низький рівень розуміння логіки історичних подій, історичного процесу, причиново-наслідкових зв'язків між подіями та місцем певної події в загальному контексті. Абитуриенти не здатні розташувати події, відстань між якими становить 10–20 років, аналізувати елементарну діаграму й співвідносити дату на ній з варіантом відповіді. Величезний обсяг матеріалу: програма передбачає вивчення 32 тем, що охоплюють період від найдавніших часів (появи людини на території України) до сучасності.

Мета: допомогти здобувачам освіти орієнтуватися в усіх історичних періодах та датах; навчити логічно мислити та порівнювати з датами культурні особливості суспільства і події.

Ця мета буде реалізована за допомогою відео, які розміщено на YouTube-каналі «Історія на Easy», що містить такі розділи (списки відтворення): «ЗНО: Хронологія подій» (URL: <https://cutt.ly/C4LeieS>) та «ЗНО: КЛУБ» (URL: <https://tinyurl.com/52whev6v>).

Розділ «ЗНО: Хронологія подій» представлений темами:

- тема 1 «Поява та розселення первісних людей на території України»,
- тема 2 «Стоянки первісних людей на території України»,
- тема 3 «Первісні вірування давніх людей»,

- тема 4 «Енеоліт. Трипільська культура»,
- тема 5 «Суспільна організація в первісну добу. Поділ праці»,
- тема 6 «Кочовики раннього залізного віку: киммерійці, скіфи, сармати»,
- тема 7 «Античні міста-колонії в Північному Причорномор'ї»,
- тема 8 «Давні слов'яни. Розселення слов'ян в V–VIII ст.».

У цьому списку відтворення представлено вісім відео з тем у хронологічній послідовності (від найдавніших часів до розселення слов'ян на території України в V–VII ст. н.е.). Дані відеоматеріали дозволять здобувачам освіти орієнтуватися в послідовності історичних подій та виявляти розуміння історичного процесу; причиново-наслідкові зв'язки між подіями та місцем певної події в загальному контексті історії.

Розділ «ЗНО: КЛУБ» пропонує найважливіші історичні дати та події з історії України на ЗНО (URL:<https://tinyurl.com/52whev6v>). Даний ресурс дозволить систематизувати знання з історичної хронології.

2. Схеми-портрети — містить посилання на електронні ресурси, якими учень може скористатися під час вивчення портретів, та тестові завдання з використанням портретного ряду для підготовки до ЗНО/НМТ.

Проблема. Труднощі в здобувачів повної загальної середньої освіти щодо розпізнавання історичних діячів та аналізу історичних джерел.

Мета. Викладання історії повинно здійснюватися в особистісно зорієнтованому вимірі. Великий акцент необхідно приділити роботі з історичними персоналіями. Звернути увагу на самостійну роботу з історичними джерелами, розвинути в учнів уміння аналізувати першоджерела історичних осіб: грамоти, укази, закони, промови тощо.

Дана мета реалізована за допомогою відео YouTube-каналу «Історія на Easy» у таких розділах (списках відтворення): «Портрети на ЗНО за 10 хвилин» (URL:<https://tinyurl.com/y6mj2jmr>) та «Персоналії на НМТ (чотири частини)».

Розділ «Персоналії на НМТ (чотири частини)» представлений так: «НМТ I та II частина. Особистості в історії України (політичні та військові діячі)»

(URL:<https://tinyurl.com/3r2khc7u>) і «НМТ I та II частина. Особистості в культурі (освіта, наука, мистецтво, медицина)» (URL:<https://tinyurl.com/2p9bnx6u>).

Подані відеоматеріали сприятимуть розвитку зорової пам'яті учнів для розпізнавання історичних персоналій.

3. Використання картосхем — передбачає рекомендації щодо роботи з історичними картами й картосхемами на заняттях з історії України; повторення матеріалу та формування в учнів просторового уявлення про історичні процеси, які мають важливе значення під час підготовки до ЗНО/ НМТ.

Проблема. Випускники шкіл не володіють картографічними вміннями. Історична карта – це повноцінне джерело історичної інформації. Учні не вміють поєднувати часові й просторові параметри подій, указувати на статистичні складові історичного процесу, пов'язувати образи та уявлення, які виникають в результаті роботи з навчальним текстом. У здобувачів освіти відсутнє просторове сприйняття певної історичної реальності: під час роботи з картою вони на низькому рівні порівнюють, аналізують та узагальнюють історичні факти.

Мета. Навчити учнів таким картографічним умінням: усвідомлювати, що природно-географічні умови впливають на перебіг історичних подій; наводити приклади впливу природно-географічних умов на побут, заняття (господарство), релігійні вірування, суспільний та політичний устрій на різних етапах розвитку людства; набути певного досвіду аналізувати карту як історичне джерело для пояснення історичного процесу; читати історичну карту (визначати географічне положення, окремі історичні факти, регіони розселення народів, торгові шляхи, зміни в кордонах країн тощо); зчитувати історичну інформацію з карти.

Учні, вивчаючи історію, опановують такими картографічними рівнями знань (від простого до складного рівня): навчитись читати карту, показувати на ній історичні місця, визначати географічне положення країни, рельєф місцевості, знати легенду карти; вільно читати карту, користуватися нею як одним із джерел інформації, встановлюючи характеристику історичних подій, явищ, процесів; аналізувати інформацію на карті як джерело знань про геополітичні інтереси

країн у конкретний історичний період; аналізувати карту як джерело інформації про тенденції розвитку міжнародних відносин та місце України в них; під час роботи з картою вміти виділяти інформацію, яка допомогла б розібратися в міжнародних відносинах, політичних інтересах тієї чи іншої країни.

Зазначена мета буде реалізована за допомогою відео YouTube-каналу «Історія на Easy. Карти на ЗНО» (URL: <https://tinyurl.com/3brus6t2>).

У цьому списку відтворення представлено вісім відео з навчальною метою. Дані відеосюжети допоможуть учням навчитися аналізувати карту як джерело інформації, встановлюючи характеристику історичних подій, явищ, процесів в історії України. Наприклад, «Карти на ЗНО. За 12 хвилин (від найдавніших часів до сьогодення)» (URL: <https://tinyurl.com/nz2r9cjr>); «Карти на ЗНО. Від І. Мазепи до Коліївщини» (URL: <https://t1p.de/weeft>); «Карти на ЗНО. Поділи Польщі» (URL: <https://t1p.de/5piny>).

4. «Лайфхаки» щодо тестових завдань з історії України — містить рекомендації щодо уникнення помилок під час виконання тестових завдань ЗНО.

Проблема. Аналіз результатів ДПА та ЗНО, міжнародного дослідження PISA показує, що в учнів слабо розвинена зорова та логічна пам'ять. Крім того, досвід перевірки екзаменаційних робіт виявляє, що в учнів не сформовані навички та вміння встановлювати причиново-наслідкові зв'язки (недостатній словниковий запас викликає складність при виконанні тестових завдань на відповідність).

Мета: розвинути зорову пам'ять шляхом візуалізації історичного матеріалу; навчити знаходити в текстових документах (джерелах) слова-маркери (ключові підказки) для роботи з документами; розвинути практичні навички та логічне мислення під час виконання тестових завдань.

Зазначена мета буде реалізована за допомогою таких електронних ресурсів: YouTube-каналу «Історія на Easy» (URL: <https://tinyurl.com/mua9a5tp>), «Пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва на ЗНО за 15 хвилин» (URL: <https://t1p.de/lxsym>), «Підготовка до ЗНО – Освітній портал «Академія». Підготовка до ЗНО з історії України» (URL: <https://tinyurl.com/4spymhmz>), «ЗНО-

онлайн. Тести ЗНО/НМТ онлайн з історії України» (URL: <https://zno.osvita.ua/ukraine-history/>).

У даному блоці представлені опорні таблиці та флеш-картки, які є ефективними при запам'ятовуванні ключової інформації: дат, термінів, персоналій, читанні історичних карт, пам'яток архітектури та образотворчого мистецтва.

Кожен із презентованих блоків має свої переваги та може допомогти учням відчувати більш глибоке розуміння історичних фактів та подій. Поєднуючи ці форми роботи, вчителі зможуть створити цікавий та ефективний урок, який сприятиме підвищенню рівня знань учнів з історії.

Список використаних джерел

1. Освітні втрати: підходи до вимірювання та компенсації. Сайт «Знайшов. Учням, батькам, вчителям». URL: <https://cutt.ly/57EDSwo> (дата звернення 14.04.2023).

2. Руслан Гурак. Школи компенсують втрати навчального часу збільшенням самостійної роботи учнів. Сайт Державної служби якості освіти України. URL: <https://cutt.ly/77Tgo8u> (дата звернення 14.04.2023).